

ZİHİN YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN MESLEKİ EĞİTİMİ VE İSTİHDAMINDA GÜNCEL DURUM, SORUNLAR VE ÖNERİLER

Arş. Gör. Ahmet Serhat UÇAR

Anadolu Üniversitesi

asucar@anadolu.edu.tr

Öğr. Gör. Dr. Havva Aysun KARABULUT

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

havvakarabulut@ibu.edu.tr

Arş. Gör. Kadriye UÇAR

Adnan Menderes Üniversitesi

kadriye.baki@adu.edu.tr

ÖZET

Zihin yetersizliği olan bireylerin eğitimi bağımsız yaşama becerilerini edinebilmeleri temeline dayanır. Bağımsız yaşama tam katılım ise ancak bu bireylerin meslek sahibi olarak iş yaşamına dahil olabilmeleriyle mümkündür. Ülkemizde kaynaştırma eğitiminden yararlanamayan zihin yetersizliği olan bireylere mesleki eğitimin sunulduğu eğitim kurumları özel eğitim meslek okulları ve özel eğitim uygulama okullarıdır. MEB 2020 istatistiklerine 25,948 öğrencinin eğitim aldığı bu kurumlara öğrenciler, yetersizlik türleri ve yetersizliklerden etkilenme düzeylerine göre yerleştirilmekte sunulan eğitimin içeriği ise önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Özel eğitim uygulama okullarının mesleki eğitimi içeren üçüncü kademelerinde daha çok orta ve ağır düzeyde yetersizliğe sahip öğrenciler eğitimlerini sürdürmektedir. Bu kurumlarda mesleki eğitim daha temel düzeyde beceriler gerektiren konulara odaklanılmaktadır. Yetersizliklerden hafif düzeyde etkilenen zihin yetersizliği olan bireyler ise mesleki eğitimlerini özel eğitim meslek okullarında sürdürmektedir. Bu kurumlarda sunulan mesleki eğitim içeriği ise özel eğitim uygulama okullarına kıyasla oldukça çeşitlenmektedir. Özellikle son yıllarda yapılan düzenlemelerle 19 farklı alanda mesleki eğitim sunulmaya başlanmıştır. Bu kurumlarda gerçekleştirilen eğitim sürecinde yaşanan sorunlar meslek alanlarının bazı okullar ile sınırlı kalması, özel gereksinimli bireylerin ailelerin eğitim düzeyinin yetersizliği ve kurumlarda sunulan eğitimin niteliği olarak özetlenebilir. Aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı verilerine göre 2020 yılı itibarıyla istihdam edilen özel gereksinimli işçi sayısı 120785'dir. İstihdam edilen 2019 özel gereksinimli memur sayısı ise 51196 olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde tüm engel gruplarındaki bireylerin sayısının 2,8 milyon, zihin yetersizliği olan bireylerin sayısının ise 507.377 olduğunu göz önüne aldığımızda bu sayı ne yazık ki oldukça yetersizdir. Özel gereksinimli bireylerin istihdamı kota ve kura sistemleri ile yürütülmektedir. Bu süreçlerde tüm yetersizlik grupları tek başlık altında ele alındığı için zihin yetersizliği olan bireyler dezavantajlı duruma düşmekte ve istihdam olanakları büyük ölçüde kısıtlanmaktadır. Almanya, İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde uygulanan istihdam programları nitelikli uygulamalarla zihin yetersizliği olan bireylerin meslek sahibi olarak yaşamlarını bağımsız idame ettirebilecekleri ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayabileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Mesleki Eğitim, İstihdam.